POSUDEK OPONENTA DIPLOMOVÉ PRÁCE

NÁZEV: *Nástin hudebních aktivit v Českém Krumlově v období panování knížete Josefa Adama ze Schwarzenbergu*

75 stran textu, seznam pramenů a použité literatury

AUTOR: Štěpán KVAPIL

VEDOUCÍ: Prof. PhDr. Jaroslav Čechura, DrSc.

Odevzdáno na Ústavu českých dějin FF UK v červenci 2014.

Štěpán Kvapil si pro svou studii vybral slibné téma, které přímo vybízí k interdisciplinární muzikologicko-historické spolupráci. Navzdory poměrně rozsáhlé pramenné rešerši však autor zůstal spíše v rovině historie. Navíc se na první pohled zdá, že obsahu úplně neodpovídá ani název práce: autor se mnohem spíše zabývá sociálním a ekonomickým pozadím knížecích hudebních aktivit než těmito aktivitami samotnými. V tom tkví také hlavní přínos předkládané práce a bylo by to naprosto regulérní, pokud by se to odrazilo v jejím názvu.

Práce působí určité rozpaky svou koncepcí: zbytečně rozsáhlá se mi jeví pasáž o dějinách rodu Schwarzenbergů, jejich panství i o dalších uměleckých aktivitách knížete Josefa Adama (zvláštní podkapitolka o architektu A. Altomontovi či malíři F. J. Prokyšovi). Autor přitom dost volně přechází z historické do uměleckohistorické roviny výkladu a ne vždy je probírá rovnoměrně. Detailnější členění by si zasloužila určitě část *Hudební aktivity Josefa Adama knížete ze Schwarzenbergu*, kde jde právě především o společenské a ekonomické zázemí hudebníků, což není ale úplně jasně řečeno: mnohdy jako by se vytrácel cíl sběru informací. Výzkum byl nepochybně náročný a jeho výsledky jsou zajímavé, prospěla by mu však lepší prezentace, např. formou grafů či tabulek. Uvedená tabulka je koncipovaná dosti nepřehledně. Text by bylo možné rozvrhnout promyšleněji, autor v podstatě zůstává v rovině chronologického výkladu. Zajímavá je poznámka o mechanismu získávání kvalitních muzikantů (s. 30) či o proměnách knížecí kapely. Autor by však mohl uvažovat také o tendencích migrace kapelníků, o podílu kapelníků ze schwarzenberských služeb, o získávání hudebníků z prostředí mimo Čechy, o tom, jak dlouho „vydrželi“ u schwarzenberského dvora, jaké byly jejich příjmy. Studie se drží opravdu spíše výzkumu sociální problematiky, rodinných vazeb, společenských sítí atd.; i proto by bylo cenné začlenit výklad o schwarzenberských hudebnících do širšího kontextu sociální péče Schwarzenbergů o jejich zaměstnance, eventuálně jej srovnat s jinými „šlechtickými kapelami“. Z údajů jistě nepřímo vyplývá rozkvět hudebního života na schwarzenberském panství ve druhé polovině 18. století, bylo by ale dobré uvést pro něj důkladnější argumenty.

Poněkud rušivě působí úsek o krumlovském divadle, který je s hlavním tématem práce propojen jen dosti volně a zdá se mi nadbytečný, nepřináší ani nic nového. Svou logiku má naopak mikrosonda o hudebníku Vendovi[1] či o rodině Scarlattiů, i když nejsou v kontextu práce dobře zdůvodněny.

Autor píše poměrně čtivým stylem a text naštěstí neobsahuje gramatické chyby.[2] Některé věty jsou však nedoformulované či nepěkně stylizované.[3] Místy se setkáváme s jazykovou a bohužel i myšlenkovou nevyhraněností, která je dána snad především nedostatkem času při závěrečné redakci práce.

Úvod práce je laděný až příliš beletristicky (s. 6), jasně je však stanoven cíl sledovat hlavně organizaci hudebních aktivit vyšší společnosti. Autor stručně charakterizuje dosavadní příbuzné bádání o problematice a snaží se polemizovat i se zavedenými pojmy jako „zámecká kapela“. Zavádí jistě použitelný pojem „šlechtická kapela“, nepřímo inspirovaný německým bádáním. Neobratně je však do tohoto úseku zapojena zmínka o hudební kultuře v Praze. Uvítal bych hned v úvodu přesnější vysvětlení pojmu „dechová harmonie“, měly by být podrobněji popsány okolnosti jejího vzniku. Autor se stručně vypořádává s nečetnou

---

[1] I když je uvedena neobratně: měl být „rodák [tj. patrně syn]venkovského muzikanta“, s. 54.

[2] Občas najdeme pomýlení v interpunkci, jako na s. 9 – „posledním dílem z problematiky šlechtických kapel, které uvedu je zdařilá práce ...“.

[3] „Jedním z úkolů je rovněž zachytit drobný příspěvek do problematiky studia šlechtické hudební kultury...“, s. 4,), někde je výklad jako by zkratkovitý /„Tímto právním krokem (nikoliv bezplatným – 607 zlatých a další částky zemským úředníkům)“/. V práci se objeví i heslovité věty (s. 34: „Důkazem postupný rozvoj ...“, s. 44); nerozumím formulaci „pro úplnost údajů neuvádím všechna jména“. Někde schází slovo („působením ve schwarzenberských“???, s. 38, s. 57 – „Nemalou“???), některé formulace jsou nepěkné: (s. 4: „analýzy hudebních aktivit na dvoře Josefa Adama knížete ze Schwarzenbergu s teritoriálním zaměřením na oblast Českého Krumlova v období 2. poloviny 18. století jako příslušníka vyšších vrstev společnosti“).

literaturou (možná by nebylo od věci zmínit muzikologické práce Tomáše Slavického k baroknímu období), doporučil bych charakterizovat i literaturu o rodu Schwarzenbergů a jejich uměleckém mecenátu obecně. Chybí také podrobnější charakteristika pramenů, ač s nimi autor zdatně pracuje. Jistě by bylo zajímavé přiblížit např. fond *Ústřední pokladna*; také *Hudební sbírka* je popsána neorganicky a dosti stručně až na konci práce. Tento úsek přitom obsahuje řadu biografických informací, které by se snad hodily do výkladu o mecenátu Schwarzenbergů, forma i obsah *Hudební sbírky* jsou charakterizován dosti povrchně a opět by se hodilo jej roztřídit třeba podle dedikantů, typů skladeb atd.

Poznámkový aparát je zpracovaný na dobré úrovni, zavedl bych ale systém zkrácených citací (text zatěžuje opakování dlouhých citací včetně vydavatelů prací). V případě, že se cituje nevydaný archivní dokument, doporučuji zmínit nejen jeho archivní uložení, ale i typ dokumentu (list – účet atp.). Práci chybí seznam zkratek,[4] lituji, že autor neuvádí více příloh. Použité obrazové přílohy nejsou příliš kvalitní. Jistě by bylo zajímavé prezentovat alespoň některé příklady hudebních děl, o nichž autor píše, případně některé analyzované prameny. Pokusil se autor sledovat i hudební díla vzniklá v českokrumlovské rezidenci, srovnávat např. některé skladby mezi sebou? Autor se jinak ve své práci neopakuje, což bývá častým nešvarem studentských prací, čtivosti by ale prospělo větší provázání vnitřními odkazy.[5]

Co znamená „neobvyklé nástrojové obsazení“? Trochu „bez ladu a skladu“ působí výklad o J. A. Schwarzenbergovi, kde autor uvádí i informace nepřesné nebo málo doložené.[6] Co znamená „rokokový pár“, „rokokový kavalír“? Je trochu problém zavádět tyto pojmy do historie: jak se liší od „barokního kavalíra“? Který český historik užíval tyto uměleckohistorické pojmy v historiografii? Co je to „poddané služebnictvo?“ (s. 38). Text obsahuje i další formulační a terminologické nepřesnosti: co znamená „oblast Českého Krumlova?“ Odehrávaly se srovnatelné hudební aktivity na jiných sídlech Schwarzenbergů? Vítám časové přesahy k dalším Schwarzenbergům, tj. nejen omezení na Josefa Adama.

Co znamená „originál“ citovaný na s. 39–40? Není to spíše překlad? V jakých jazycích byly vedeny dokumenty o schwarzenberských hudebnících? Jsou paleograficky náročné? Odkud vychází poznámka o „častých plesích“ (s. 42). Autor píše o „tehdy oblíbeném tématu z antické mytologie“ – ta byla ovšem oblíbena vždy. Co znamená „drobná urbanizace“? Lze podporu hudebníků nazvat „filantropickou činnost?“ Byl zde sledovaný Schwarzenberg skutečně „osvíceným knížetem?“ Byli Schwarzenbergové „český rod“? Odkud čerpá autor informaci, že Jan A. Vent necítil naplnění v prostředí Cítolib? Co je to „turistický pramen“?

Textu by jistě prospělo i vydělení problematiky pořizování hudebnin i hudebních nástrojů, při jejímž průzkumu autor došel k zajímavým výsledkům.[7] Jistě by bylo dobré kvantitativně zhodnotit dochované hudebniny a jejich autory, případně charakterizovat skladatele (nedostatečně to dle mého soudu kompenzuje výklad o opeře *Dove è amore è gelosia*). I v této části se žel setkáváme s nepřesnými či povrchními formulacemi („nástroje byly obvykle pořizovány ve Vídni“ ...). V souvislosti s dodavateli hudebnin uvádí Kvapil jen výčty, nemáme přehled o celku. Nakolik autor čerpá z prací J. Zálohy? Patrně poměrně dost, málo přitom valorizuje vlastní přínos k problematice, který je nesporný.

Autor dochází k závěru, že na schwarzenberském panství fungovala plně „šlechtická kapela“ a že hudební aktivity Schwarzenbergů se intenzivněji rozvinuly ve druhé polovině 18. století, což jsou jistě nosné výsledky, které vyplývají z minuciózní práce z prameny. Domnívám se, že autor v práci prameny ani s literaturou neopomenul mnoho podstatného, že však studie přesto skončila na půl cesty, hlavně proto, že jasně neformuloval své cíle a nedal konečnému textu jasný tvar. Přes všechny své výhrady věřím, že práci lze obhájit, a to s výsledkem velmi dobře nebo dobře, právě podle průběhu obhajoby.

V Praze, 5. září 2014 PHDR. JAN ZDICHYNEC, PHD.

[4] Práce není v exempláři, který jsem dostal, autorem podepsána.

[5] Nerozumím odkazu v pozn. č. 135 na pozn. č. 47 – je správný?

[6] S. 15: „Přestože se v harmonickém 24 let trvajícím svazku s kněžnou Marií Annou ze Sulzu narodilo podle některých pramenů 10 dětí, svého otce Ferdinanda přežil ...“ podle jakých pramenů to autor uvádí?

[7] Za touto pasáží následuje rychlý skok k místům provozování hudby.